

"ממעין החיים"

מאמרי מוסר מהמשגיח הגה"צ רבי חיים וואלקין שליט"א

התורה בכל מהותה והיקפה מושרשת במידת ה'טוב'

וּכְדַאי לַחֲדָד רַעִיּוֹן זֶה כי מה שהיה למשה רבינו מידת 'עין טובה' – זוהי לא רק הסיבה לכך שהתורה 'הועברה' לעם ישראל. אלא ובעיקר היא הסיבה הבסיסית לזכאותו של משה רבינו ע"ה 'לקבל' את התורה מן השמיים ו'להעבירה' הלאה לעם ישראל. כי רק האדם שמידת הטוב שולטת בו בכל דרכיו – יש בתוכו גם את המעלה והזכות לכך שהתורה תרד מן השמיים על ידו לעם ישראל. כי 'מידת הטוב' זו המידה השולטת במה שנוגע לתורה, ורק מי שיש בו 'טוב' יכול ללמד את התורה ולהעבירה למי שכבר מידת ה'טוב' טבועה בו.

וּלְפִי דְבָרִים אֵלוּ יוֹבֵן הֵיטֵב מֵהוּ שׁוֹרֵשׁ חֲטָאִים של תלמידי ר' עקיבא. כי בכך 'שהיתה עיניהם צרה אלו באלו' ו'שלא נהגו כבוד זה בזה' – הם גימדו את הכלים שהיו בידם למסירת התורה, והרי כל המהות של תורה זה 'מידת טוב', 'עין טובה' - ואם אין לך טובת עין, אין לך כלום! אין לך רשות למסור את התורה או לקבלה. וכדי שיוזכה האדם למסור את התורה צריך הוא להיות מצויין במידת 'עין טובה' ולהיות 'אדם טוב'. לכך כ"כ היתה מידת הדין מתוחה על תלמידי ר' עקיבא כי היה חסר להם במידה הזאת של מידת ההטבה, זה פגע בחלק שלהם ובכלים שניתנו להם למסירת התורה, וממילא נידונו במיתה כ"כ חמורה.

זְכוּרֵי בְלוּמְדֵי בִישִׁיבַת מִיר שאצל הגאון ר' נחום פּרצוביץ זצ"ל לא היה שבח גדול יותר מלהגיד על אדם שהוא 'א גוטע מענטש' – אדם טוב. אצל ר' נחום זה היה תואר כליל המעלות! היום אנחנו חיים לצערנו בדור שיש בו אינפלציות בתארים ולפעמים אפילו תואר בסיסי וחשוב לא מקבל את ההכרה והחשיבות הנכונה - ובאמת צריך מילה אחת להגדיר והיא: 'מידת הטוב'. שהמקור והמשמעות האמיתית של 'טוב' הוא: 'טוב' שמסמל תורה - "טוב ה' לכל", "כי לקח טוב נתתי לכם". כי כשאנחנו באים לקבל את התורה בשבועות צריך שהתואר והמידה הזאת תהיה שרויה בתוכנו - מידה של טוב, ומידה של הטבה. אדם טוב זוכה ללמוד תורה להגדיל תורה ואף להעבירה הלאה, כי 'טוב' זה שיכלול כל המידות הטובות.

אֲנִי רְצִיתִי לְהַבִּיאַ לְפָנֶיכֶם מאמר ייחודי שכתב הסבא מקעלם לתלמידיו בשם מייסד תנועת המוסר ר' ישראל סלנטר, וכך הובא בספר חכמה ומוסר (עמ' כ"ו): **'וראיתי לגלות עתה מה שהיה אצלי סוד כמוס זה יותר מעשרים שנה – כמדומה קרוב לשלשים שנה**

הגמ' במנחות (נג:) מביאה בשם רבי עזרא כמה אימרות שמתחרזות זו עם זו. ואחד האימרות שהביאה הגמ' הוא: "יבוא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים" - 'יבוא טוב' זה משה דכתיב 'ותרא אותו כי טוב הוא', 'ויקבל טוב' זו תורה דכתיב 'כי לקח טוב נתתי לכם', 'מטוב' זה הקב"ה דכתיב 'טוב ה' לכל', 'מטובים' זה ישראל דכתיב 'הטיבה ה' לטובים'. ע"כ.

למדים אנו מכאן דבר נפלא שהתורה בכל מהותה והיקפה מושרשת היא במידת ה'טוב'. כי הלא במאמר הגמ' מודגש שוב ושוב איך בכל דבר שנוגע או קשור לתורה מחויב שיהיה בו מעלת 'טוב', וכאשר רואים דבר שכל הסובב אותו מצויין במידה מיוחדת – אות הוא לכך שעצם הדבר במהותו מיוחד במידה זו! ומכאן ישנו חיוב ולימוד בסיסי בעיקר 'קבלת התורה': שכדי לזכות ולקבל את התורה על האדם מוטל להיות עטוף ומסובב כולו במעלת ה'טוב'. כי כאשר התורה וכל הסובב אותה מחוייבים להיות מצוינים וחדורים במידת ה'טוב' - אות הוא לכך שזהו תנאי הכרחי לקיום וקבלת התורה.

אכן אנו רואים שכאשר מדברים על 'תורה' הכל תמיד מתחיל ומסתובב סביב למידת הטוב - מי מקבל תורה? אדם טוב, כי 'תורה' זוהי ההתגלמות של 'טוב'. וכפי שאנו אומרים בתהילים "הטיבה ה' לטובים" - כי כל העסק מסביב לתורה הוא במידת הטוב שעל ידה זכינו לקבלת התורה. ולכן 'יבוא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים' - רק מי שיש בו התגלמות של טוב יכול לזכות לקבל את התורה ולהיות במחיצתה, ולזה צריך עבודה פנימית ומזוככת.

בגמרא בנדרים (לח.) מובא לימוד חשוב שנותן לנו רובד נוסף במהות קבלת התורה: "אמר רבי יוסי בר חנינא לא ניתנה תורה אלא למשה וזרעו שנאמר 'כתב לך, פסל לך' - מה פסולתן שלך אף כתבן שלך, ומשה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל ועליו הכתוב אומר: טוב עין הוא יבורך". ע"כ. מחודדים אנו מכאן תובנה ויסוד נפלא, שלא רק שצריכים אנו להיות חדורים במידת הטוב - כדי לזכות ולקבל מכאן ולהבא את התורה, אלא שבכלל כל עיקר 'מתן תורתנו' הגיע מכוח מידת 'טובת עין' שנהג בנו משה רבינו - שמסר לנו את התורה ולא שמרה לו ולצאצאיו. ואם כן מוטל עלינו ביותר, להשריש בתוכנו לנהוג במידת 'טוב עין' לכל אחד ואחד מעם ישראל - כי הלא זוהי הסיבה והזכות היחידה להימצאות התורה בידינו, בדורותינו אנו.

יחזקאל – אשר כתב באריכות ובהתפעלות גדולה את מה שידוע כ'מראות יחזקאל'. והשני היה ישעיה הנביא – אך הוא כתב על כך בקיצור נמרץ. ולכאורה שני הנביאים ראו הרי את אותו 'מראה' ומדוע אחד קיצר ואחד האריך?! ועל כך עונה הגמ' בחגיגה (יג.): "אמר רבא כל שראה יחזקאל ראה ישעיה! למה יחזקאל דומה – לבן כפר שראה את המלך, ולמה ישעיהו דומה – לבן כרך שראה את המלך". וביאר שם רש"י: ישעיה לא חש לפרש את הכל "שהיה בן מלכים וגדל בפלטין של מלך – ובן כרך הרואה את המלך אינו נבהל ואינו תמה ואינו חש לספר". מבואר, שאכן ישעיה ראה את אותה ידיעה ואותה נבואה – אבל מכיוון שהיה בן מלכים 'האופי' שלו כבר היה עם אופי של מלכות, ולכך הוא רשם במתינות ולא 'נבהל' בהתפעלותו. אך יחזקאל הנביא שהיה 'בן כפר' הוא לא היה רגיל באופיו במראות כאלו – ולכך הוא התפעל 'ונבהל' ביותר, עד שהאריך וכתב בהתפעלות גדולה את מה שאנו מכירים כ'מראות יחזקאל'.

לכאורה הרי אנחנו מדברים פה על 'נביאים' – על נבואה של כיסא הכבוד! ובכל זאת אנו רואים, שכל נביא רואה וכותב לפי האופי והראייה שלו, וכך לפי נשמתו הוא מעביר את הנבואה. למדים אנו מכאן, כי התורה ואפילו נבואה חייבים הם לעבור דרך האדם – ולפי אופיו ונשמתו של האדם, כך גם עוברת תורתו ונבואתו לעולם. כמה דברים אלו מחייבים אותנו, ללטש את עצמנו במוסר ובמידות טובות, כדי שהתורה וההלכה שעוברים דרכנו יצאו בצורה בהירה ומזוככת.

זאת עלינו ללמוד לעיקר ימים אלו של זמן 'מתן תורה' - כי כדי לזכות ולקבל את התורה מוטל עלינו להכין ולזכך את עצמנו להיות ראויים לכך. והעיקר העיקרי הוא: "להזדכך ולקבל מעלת הטוב לתוכנו". כי התורה וכל הסובב אותה חדור ומושרש במידת ה'טוב', וזהו אות לתוכן הטבעי והפנימי של התורה עצמה. ולכך "יבוא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים" – רק מי שיש בו את עומק מידה זו יכול לזכות לקבל את התורה ואף להעבירה הלאה למי שכבר מידת ה'טוב' טבעה בו. "אין לדיין אלא מה שענינו רואות" – ואם האדם משוחז ומשחח במידות האידך יהיו לו 'ענינים לראות'!! כי תורה ונבואה עוברים הם דרך האדם ולפי טבעו ומידותיו – כך היא תועבר ויצאו פסקיה לדורות הבאים.

העלון לחודש תמוז
ייצא בעז"ה בשבוע פרשת חוקת

ניתן להוריד עלונים ולקבל תוכן נוסף באתר 'ממעין החיים':

www.memavan.com

נתרם לעילוי נשמת 45 הרוגי 'אסון מירון' – ל"ג בעומר תשפ"א

– לנחמת והצלחה המשפחות השכולות ויהי רצון שלא ידעו עוד צער וכאב אמון! –

לקבלת העלון במייל - בעברית, אנגלית, ובספרדית, להפצה באזורים ניתן לכתוב ל: memavan7@gmail.com

בהיותי בזאגער, היה שם אדמור ז"ל (ר' ישראל סלנטר) והיה שם ר"ה ועשה שם מניין בפני עצמו וכו' ואמר לי אז דבר שלא שמעתי ממנו מעולם ולא ידעתי אם שמע זאת ממנו שום אדם! כי הנראה לא לדווש זאת ברבים כי לא רבים יבינו זאת וגם רבים לא יוכלו לעמוד בכזאת. אבל יען כי שמע עלי שאלמוד מוסר ואני בתור מנהל שם - היה מפחד פן אטעה א"ע בגדולות ונפלאות ורצה להודיענו כי עיקר במוסר יהא במידות, ואמר לי דבר נורא אינו יכול לומר זאת רק אדם גדול כמוהו". וכך ממשיך ומגלה לנו הסבא מקעלם: "אמר - אחרי כי ידוע שהתורה אינה פסוקה מן השמים רק ניתנה לחכמי הדור דיירי ארץ בקביעת מועדים וכריתות ומיתות ביי"ד, והכל כאשר נראה לבי"ד של מטה ועל ידם נפסק הדין בשמים להלכה ולמעשה ואין לו לדיין אלא מה שענינו רואות. וא"כ הלא צריך הדיין להשלים עצמו במידות תחילה ואז לא יהיה משוחז ואז 'אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות' - כי יש לו ענינים לראות. משא"כ אם לא השלים עצמו במידות אז אינו ראוי להיות דיין, אף אם פעם אחת מכון אל האמת אין תורתו תורה כלל, כי התורה אינה פסוקה מן השמים – 'לא בשמים היא' כתיב, אני הארכתי בדבריו כי הוא אמר לי בקצרה מאוד". דברים חריפים ביותר.

כך חידש לנו מייסד תנועת המוסר ר' ישראל סלנטר זצ"ל, שעיקר ומהות לימוד המוסר הוא: 'מידות'. ומכיוון ש'ידוע כי התורה אינה פסוקה מן השמיים – ורק ניתנה לחכמי הדור וכו' והכל כאשר נראה לבי"ד של מטה ועל ידם נפסק הדין בשמיים להלכה ולמעשה', לכך 'אין לדיין אלא מה שענינו רואות' – כל התורה ופסיקות ההלכה מסורים כיום בידי הדיינים. ומשום כך אומר ר' ישראל: שישנה תביעה ודרישה על כל דיין ומורה הוראה 'להשלים עצמו במידות תחילה' – כי רק כך יש לו ענינים לראות. ובלא שהאדם יתקן עצמו במידות, אז אף אם יצליח פעם אחת לכוון אל האמת - 'אין תורתו תורה כלל'!

ועל דרך זו למדים אנו מכאן יסוד נורא, שבנוסף לכך שהאדם צריך להזדכך במידותיו כדי ש'תורתו תהיה תורה' – מעיון הדברים נראה כי גם צורת הפסיקה וההלכה תיקבע כפי דרגת הזדככות הדיין ומידותיו, כי הלא 'אין לדיין אלא מה שענינו רואות'. כי 'התורה עוברת היא דרך האדם' – ולפי מידותיו ואישיותו כך היא תועבר ויצאו פסיקותיה לדורות הבאים. לכך, כמה חובה עלינו להשתלם במידות וכמה חובה עלינו להיות חדורים ב'טוב' שהיא כלילת המידות של "יבוא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים". כי למה אנחנו לומדים תורה? אם לא ללמוד ולפסוק הלכה למעשה שהרי "לא בשמיים היא" - ולכך איך לך שום הכנה והקדמה לתורה אם לא עסקת במוסר, ובמידות טובות.

לחידוד הדברים הללו מצאנו סימוכים, שהלא אנו יודעים שישנם ב' נביאים שזכו לראות את מחזה 'כיסא הכבוד' בחייהם: הראשון הוא